

ZORGEN VOOR LATER

Ander werk van Gemma Geurts bij Clavis

Sophie en de drakentranen (10+)
genomineerd voor de Hotze de Roosprijs 2020

De laatste vier dagen (young adult)
op de groslijst voor de Jonge Jury 2022
en Tip van de week Historische fictie 2022
genomineerd voor de Thea Beckmanprijs 2023

Beroemde schilders (10+)

Maar een meisje (young adult)
op de groslijst voor de Jonge Jury 2024
en Tip van de week Vrouwendag 2024

GEMMA GEURTS

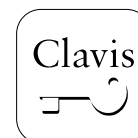
ZORGEN VOOR LATER

Tien dystopische toekomstverhalen

Gemma Geurts
Zorgen voor later
© 2024 Clavis Uitgeverij, Hasselt – Amsterdam – New York
Omslagontwerp: Clavis Studio
Trefw.: dystopie, toekomst, klimaatverandering, milieu
NUR 285
ISBN 978 90 448 5432 9
D/2024/4124/150
Alle rechten voorbehouden

www.clavisbooks.com
www.gemmageurts.nl

*Dank je wel Miro Lucassen, Okke Lucassen, Bas de Groot,
Coosje Baron, Marianne Riksen en Manuel Marques,
voor jullie opmerkingen over
eerdere versies van delen van de verhalen.
Dank je wel Tom Van der Cruysse, mijn redacteur,
voor je kritische geest.*

What a wonderful world

I see trees of green, red roses too
I see them bloom for me and you
And I think to myself what a wonderful world

I see skies of blue and clouds of white
The bright blessed day, the dark sacred nights
And I think to myself what a wonderful world

The colors of the rainbow so pretty in the sky
Are also on the faces of people going by
I see friends shaking hands saying how do you do
They're really saying I love you.

I hear babies crying, I watch them grow
They'll learn much more than I'll ever knew
And I think to myself what a wonderful world
Yes I think to myself what a wonderful world

Louis Armstrong: zang, George David Weiss en Robert Thiele: tekst
© CONCORD MUSIC PUBLISHING LLC, BMG Rights Management,
Warner Chappell Music, Inc., Tratore, CARLIN AMERICA INC, Round
Hill Music Big Loud Songs. Lyrics licensed by LyricFind.

Het fragment van het liedje dat Prota en Ocean zingen in het verhaal 'Onze Drijl' is het refrein van 'Everybody Dies' van Billie Eilish.

INHOUD

Stel je voor	9
Onze Drijl	36
Eindelijk veilig	76
De laatstekeerkaartjes	89
Burgerplicht	104
Blauwkapje	147
Duizend is het doel	157
Een match	193
Halleluja godverdomme	198
Alle vogels zijn aan het nestelen	210

STEL JE VOOR

*Er komt een dag waarop Abdurrah
blij zal zijn met de dood van zijn moeder.*

Het water steeg. Het bleef stijgen. Dat wist iedereen. Hoelang en hoe hoog het zou stijgen? Dat wist niemand. De voorspellingen spraken elkaar tegen en in de weekenden bouwden ze vloedfeestjes. Abdurrah en zijn vrienden legden geld in om champagne te kopen. Liggend in het mulle zand voor het strandhuis van iemands ouders, keken ze naar de streep tot waar het water de vorige keer was gekomen, ze brachten de eerste zware fles aan hun lippen voor een slok en gaven hem door. Ze dronken en gaven net zo lang flessen door tot de golven de streep wegwasten en de zee ietsje verder landinwaarts kabbelde dan de week ervoor. Wanneer de vloed zijn nieuwe hoogste punt bereikt had, trokken ze een nieuwe streep en zetten ze een stok in het zand als herkenningspunt voor het volgende vloedfeestje.

Zo ontdekten ze dat het water wel heel erg traag steeg. Moesten ze daar nou zo bang voor zijn? Abdurrahs vrienden lachten om klasgenoten die met hun ouders naar hoger gelegen gebied verhuisden zodra het parket in hun strandhuizen kromtrok door het binnendringende zeewater. Hun eigen ouders haalden hun schouders op en belden hun inboedelverzekering om een vergoeding te claimen voor nieuw parket. Dat was ook best grappig. Abdurrah lachte niet mee, want traag stijgen is net zo goed stijgen. Dus uiteindelijk zou

je geen keuze hebben en moest je wel vertrekken. Als zijn ouders besloten te vertrekken, zou hij met hen meegaan.

Tim verscheen op school met zijn broekspijpen opgerold tot onder zijn knieën. Boven zijn enkels had hij een blauwe streep laten tatoeëren en over zijn kuit liep een rode streep tattoo. De blauwe streep gaf het oorspronkelijke waterpeil aan van zijn favoriete strandje, de rode het nieuwe peil. Giechelend streelden de meiden de tatoeages, noemden hem hun wandelende baken van licht in tijden van somberheid. Abdurrah vond dat Tim vooral voor paal liep. Hij was stomverbaasd toen steeds meer vrienden vloedlijnen op hun benen lieten tatoeëren. De jongens genoten van de aandacht die de tatoeages opleverden, terwijl Abdurrah stilviel. Hoe konden ze het gevaar niet zien? De tatoeages stegen mee. Al tot boven de knie. De broek met opgerolde pijpen werd ingeruild voor een korte broek om de vloedlijnen richting het kruis de ruimte te geven.

Het ging helemaal de verkeerde kant uit met de wereld terwijl de tattoo-rage iedereen zand in de ogen leek te strooien in plaats van te alarmeren. In de hoop hen wakker te schudden zonder als spelbreker weggezet te worden fantaseerde Abdurrah in een pauze hardop over wat hij mee zou nemen als hij het hogerop moest zoeken en maar een halfuur de tijd had om zijn belangrijkste bezittingen bij elkaar te zoeken: absoluut zijn bordspellen en zijn gameconsole.

‘Doe niet zo ongezellig, Abdurrah,’ zei Tim. ‘Je bent veel te concreet bezig.’ Hij gaf Abdurrah een joviale klap op zijn schouder en draaide zich om naar Daisy en haar vriendinnen. ‘Als het water nog verder stijgt,’ zei hij en hij knikte in de richting van zijn korte broek, ‘dan kom ik de volgende keer zonder je-weet-wel.’ En hij bewoog zijn wenkbrauwen veelbetekenend op en neer.

Daisy giechelde en streefde met haar blauwgelakte nagels Tims buik, de andere meiden legden hun hand op zijn maagstreek en vlijden zich tegen hem aan.

Geërgerd liep Abdurrah weg. Hij was vooral teleurgesteld in Daisy. Ze was populair en hij kon er niets aan doen, maar hij vond haar erg leuk. Daarom baalde hij des te meer dat ze zo stom deed. Als ze dacht dat hij ooit mee zou gaan doen aan die hersenloze vloedstreeprage, had ze het mis.

Enkele weken later zaten zijn ouders Ayah en Ibu na schooltijd op hem te wachten aan de eetkamertafel. ‘Abdurrahman,’ zeiden ze plechtstatig. Geschrokken maakte hij een klein buiginkje en sprak hen net zo formeel aan: ‘Ayahku, mijn vader, Ibuku, mijn moeder.’ Ze vertelden hem dat ze hun huis hadden verkocht en lieten hem foto’s zien van het zeewaardige jacht dat ze aan gingen schaffen. Een boot met een motor en drie masten voor als er geen brandstof meer voorhanden zou zijn. Vol van hun plannen keken zijn ouders hem triomfantelijk aan. Zijn moeder legde haar hand op Abdurrahs onderarm en kneep erin van opwindning.

Abdurrah kromp in elkaar van schrik. Hij wilde dit niet, hij wilde niet mee. ‘Maar mam, waarom verhuizen we niet naar het achterland, naar hoger gelegen gebied?’

Hij wilde hier blijven, bij Daisy. Zijn ouders wisten niet dat hij eindelijk, sinds een paar dagen en voor de eerste keer, een vriendinnetje had. Hij kon níét mee.

Zijn vader knikte en glunderde. ‘Ja, dat is wat iedereen doet, Abdurrahman. Maar nee, wij zoeken ons geluk niet hogerop, om te overleven moet je juist niet doen wat iedereen doet.’

Koortsachtig zocht Abdurrah naar een reden waarom je juist wél

moest doen wat iedereen deed. ‘Maar pap, we kennen veel van die mensen, we kunnen elkaar helpen. Daarom gaan immigranten bij elkaar in de buurt wonen, om elkaar te steunen.’

Zijn vader knikte. ‘Stel je voor: al die klimaatvluchtelingen op een kluitje in een hooggebergte waar de lokale voorzieningen niet op zijn toegesneden, waar de nieuwkomers elkaar bevechten om een nieuw bestaan op te bouwen.’

Verslagen boog Abdurrah zijn hoofd. Tegen deze logica kon hij niet op. Hij dacht aan het Suikerfeest, Daisy was daar ook geweest. Voor zijn gevoel hadden ze urenlang staan praten. Vanwege de harde muziek moesten ze in elkaars oor schreeuwen hoe vervelend ze wiskunde vonden en hoelang hun spierpijn had geduurd na de crosscountryloop bij gym. Hij was gefascineerd door haar levendige gezicht en hoe het kluitje in haar kin haar enthousiasme voor literatuur verried, dat hij met haar deelde. Hij wilde haar voorlezen uit zijn lievelingsboek, *De vanger in het graan*, over Holden, een sombere jongen die van school is getrapt. Bedenklijk trok ze haar wenkbrauwen op. Niet dat hij zichzelf erin herkende, haastte hij zich te zeggen. Maar alles wat Holden dacht, voelde, deed en meemaakte, was zo levendig beschreven dat hij het boek al twee keer gelezen had.

‘Maar pap, mam,’ probeerde hij nog een keer. ‘Als we nu naar hoger gelegen gebied verhuizen, zijn wij in elk geval gesetteld tegen de tijd dat de grote stroom vluchtelingen op gang komt.’

Zijn vader schudde zijn hoofd. ‘Niemand weet wanneer de stijging stopt, niemand weet hoe hoog het water zal komen. Wie nu verhuist, moet misschien wel vaker verkassen.’

Zijn moeder klopte op de glossy foto’s van de boot. ‘Voor ons nieuwe huis, voor ons schip maakt de hoogte van het water niets uit.

Geen zee is ons te hoog. We kunnen overal naartoe, we kunnen overal aanmeren waar we maar willen. We kiezen een plekje waar we de beste kans maken om te overleven. Bevalt het niet? Dan varen we verder.’

Abdurrah snapte hun redenering, hij was eigenlijk toch wel trots op hen dat ze letterlijk hun eigen koers voeren. Hij pakte de verkoopcatalogus op, bekeek de foto’s en verbreedde zijn mond in wat een glimlach moest voorstellen.

Zijn ouders klaptten in hun handen van blijdschap. Ze lieten hem zien hoe ze de wereldzeeën gingen bevaren, wezen hem op mogelijke vaarroutes. Gedwee boog hij zich over de kaart terwijl hij alleen aan Daisy kon denken, aan toen ze zei dat ze wat te drinken ging halen en hij wel een alcoholvrij biertje wilde. Terwijl ze in de menigte verdween, bevroor het bloed in zijn aderen. Was iets te drinken halen een smoesje om van hem af te zijn? Zo interessant was hij niet. Ze zou niet terugkomen. Hij moest tevreden zijn met het succesje dat hij geboekt had, een praatje met het populairste meisje van de klas. Hij wachtte twee dansnummers lang en Daisy was nergens meer te bekennen. Beteuterd vroeg hij zich af of hij toch vloedlijntatoeages moest laten zetten.

Aangeslagen wrong hij zich tussen de dansende mensen door. Bij de kapstok haalde Daisy hem in en reikte hem een schuimend biertje aan. Hij was zo verbaasd en zo blij, zo opgelucht dat hij het lef wist op te brengen en haar op de mond zoende. Hij schrok er zelf van. Wat dacht hij wel niet? Maar Daisy deinsde niet achteruit. Ze glimlachte en er verscheen een kluitje in haar kin. Zijn opluchting was zo groot, het geluksgevoel dat hem overviel zo gigantisch dat hij zich moest bedwingen om niet van puur geluk het kluitje in haar kin te zoenen.

‘Zullen we dansen?’ stelde ze voor.

Sinds die avond waren ze een stelletje. De hele school wist het, maar zijn ouders niet. En nu zouden ze vertrekken, zou hij vertrekken. Hij zou haar kwijtraken, voor altijd en eeuwig. Hoe zou het leven na een zondvloed eruitzien? Hij had geen idee. Zou hij haar na de ramp kunnen gaan zoeken? Zou hij haar terugvinden? Hij wist dat Daisy’s familie praatte over het pakken van hun koffers en over verhuizen, maar daar bleef het voorlopig bij, bij fantaseren.

Als eindbestemming kozen zijn ouders voorlopig een schuilplaats die het verst weg lag van het bedreigde gebied: het immense eilandenrijk van Indonesië, waar hun voorouders ooit vandaan gekomen waren. Hoe mooi was dat? En nog mooier, het bestond uit wel zeventienduizend eilanden, de meeste onbewoond.

Abdurrah moest lachen om dat ‘wél zeventienduizend’. Het klonk alsof ze het niet precies wisten.

‘Dat is ook zo,’ grinnikte zijn moeder. ‘Het kunnen er ook achttienduizend zijn, zegt de Indonesische regering, of vijftienduizend. In elk geval zijn er genoeg plekken waar wij terecht kunnen, waar we veilig zijn.’

‘Hoe het water zijn nieuwe wegen over de aarde ook zal banen,’ verzekerden zijn ouders hem, ‘het eilandenrijk zal als een buffer fungeren tegen het natuurgeweld dat op ons af kan komen. Daar kan ons niets gebeuren, daar hoeven we niet te concurreren met andere nieuwkomers.’ Ja, Abdurrahs ouders hadden het goed voor elkaar.

In de pauze na biologie vertelde hij Daisy over de plannen van zijn ouders. Zou hij haar meevragen? Hij durfde de vraag niet hardop te stellen, niet aan haar en niet aan zijn ouders. Wel legde hij haar de voordelen uit van een boot boven verhuizen naar hoger

gelegen gebieden en hij vertelde over het eilandenrijk, waarvan veel eilanden nog onontdekt waren. Romantischer kon haast niet. Daisy luisterde aandachtig, stelde af en toe een kritische vraag die haar twijfels verried.

Zijn ouders stelden lijsten op van de spullen waarmee ze het ruim zouden vullen. Granen, zaden, gedroogde groenten en fruit, voldoende voor een jaar voor drie personen. Ze kochten gereedschap, reservezeilen en een enorme voorraad touw.

‘Misschien kunnen we ergens afspreken? Als alles voorbij is?’ waagde hij.

Het kuiltje in Daisy’s kin vertrok tot een afwijzende groef. ‘Waarom die haast? We zitten midden in het schooljaar.’

Ze begon over het proefwerk biologie waarop ze nog flink moest blokken. Een proefwerk dat hij niet ging maken. Dat wist ze best. Waarschijnlijk vond ze de plannen van zijn ouders overdreven, doemdenkerij, net als zijn klasgenoten, de burens en familie. Hun mening liet Abdurrah onverschillig, hij geloofde zijn ouders. Hij en zijn ouders zouden de ramp overleven en wie niet tijdig vertrok, overleefde het sowieso niet.

Hij drong er bij Daisy op aan dat haar familie werk moest maken van hun vlucht. Achterblijvers zouden kansloos zijn. Het idee haar kwijt te raken verlamde hem. Hoe klein was de kans dat ze het oprukkende water zou overleven? Het maakte hem wanhopig. Bij leven rouwde hij al om haar.

Een en al vastberadenheid voeren Ayah en Ibu met Abdurrah het zeegat uit, zwaaiend naar vrienden, familie, collega’s en klasgenoten, die wat lacherig op de kade stonden. Daisy had gezwollen ogen. Erik, Abdurrahs beste vriend, sloeg troostend een arm om haar heen en

zij legde haar hoofd tegen zijn borst. Abdurrah kromp in elkaar van verdriet. Als Erik een dolk dwars door zijn hart had gestoken, zou dat minder pijn gedaan hebben. Maar hij had geen recht van spreken, hij had haar liefde verspeeld.

Tijdens de overtocht naar het eilandenrijk genoten Abdurrah en zijn ouders van de dagelijkse routine die ze met elkaar ontwikkelden. In harmonie schrobden ze het dek, kookten om beurten het avondeten, deden de was, hesen of reefden de zeilen al naargelang de wind daarom vroeg, zongen driestemmig zeemansliederen, kweelden hun lievelingsliedjes voor elkaar. Zijn ouders probeerden zijn muzieksmaak te waarderen en hij die van hen.

Voor Abdurrah in slaap viel, tuitte hij zijn lippen en verbeeldde zich dat hij het kuiltje in Daisy's kin zoende. Soms stuurde hij haar een foto van een mooie zonsondergang en dan antwoordde zij een dag of wat later met een zwaaiend handje. Dat maakte hem wild van blijdschap, ook al wist hij dat hij zichzelf voor de gek hield.

Een doodgewone doorsneestorm waar ze met z'n drieën uitstekend raad mee wisten, leidde toch tot de dood van vader Ayah. Het deinen van de golven maakte dat een touw losraakte en een giek tegen zijn vaders achterhoofd klapte. Hij viel languit met zijn gezicht voorover op het dek. Het losraken van de giek was zo onverwacht, zo tegen alle scheepsprotocollen in, dat Abdurrah vol ongeloof naast zijn vader neerviel. De wond in Ayahs achterhoofd was groot, het roze-wit-grijs van zijn hersenen schemerde tussen de brokstukken van zijn half kale schedel.

'Ayahku, mijn vader,' stamelde hij en hij probeerde zijn vader bij zijn kraag overeind te sjoeren. Zo'n onnozel stormpje kon niet het einde betekenen. Zo'n storm van niks, daar waren ze prima tegen

opgewassen. 'Ayahku,' smeekte hij, maar zijn woorden waaiden weg.

Zijn moeder duwde hem opzij, boog zich over haar man, legde haar hand op zijn hart, hield een vinger onder zijn neus en voelde geen adem. Teder sloot ze zijn ogen en zakte ineen tegen de grootmast.

Toen hun tranen op waren, konden ze niets anders doen dan met z'n tweeën verder reizen. Ze wisten waar ze heen wilden, ze kenden de route en ze herverdeelde de taken. Ze zouden Ayahs plan ten uitvoer brengen zoals hij het bedacht had. Zij zouden het overleven, dat was wel het minste eerbetoon dat ze hem konden geven.

Aangekomen in het rijk van de duizenden eilanden waren ze zo ver verwijderd van de bewoonde wereld dat hun mobieltjes geen bereik meer hadden. Ze laveerden van eiland naar eiland, twijfelend welk eiland de verstandigste keuze was. Was de grond vruchtbaar genoeg? Was er zoet water? Woonden er mensen? Gevaarlijke dieren? Ze twijfelden net zo lang tot de elementen voor hen beslisten. In een razende storm leden ze schipbreuk op onderwaterkliffen bij een klein eiland. Met hun opblaasbare reddingsbootje, waarmee ze gedacht hadden in een idyllische toekomst te spelevaren rond hun aardse paradijs, bereikten ze de kust. Het eilandje bestond uit niet meer dan rotsen en los zand zonder rijke aarde, zonder rivier of beek en met amper planten, geen bomen, geen grote dieren of mensen.

Voor het wrak van hun schip onder water verdween, lukte het hun een deel van de voedselvoorraden te redden, zijn vaders hengel, wat pannen en het belangrijkste van alles: lucifers in waterdichte verpakking. Voor het redden van hun kleren waren ze te laat. Maar hé, hoeveel kleren had je nodig in de tropen?

Met rotsblokken schreven ze in metersgrote letters HELP op het

strand. Na uren hoopvol omhoogkijken naar de lege blauwe lucht bedachten ze dat HELP misschien een te westers signaal was, dat niet iedereen herkende. Ze versleepten de rotsblokken en vormden ze om tot het internationale noodsein: sos, Save Our Souls. Abdurrah betwijfelde of het een verbetering was, maar hij zweeg. Het deed er niet toe, niet meer.

Tijdens hun zoektocht naar het meest geschikte eiland waren ze geen enkel ander schip tegengekomen, was er geen enkel vliegtuig overgevlogen. De stilte om hen heen was onwezenlijk, de leegte eindeloos. Wat hadden ze anders kunnen verwachten in een eilandenrijk van ongeveer vijftien- of misschien wel zeventienduizend stuks. Overbevolking? Toen ze aan hun wereldreis begonnen, hadden ze geen benul gehad hoe groot, hoe ver, hoe leeg, hoe eenzaam ... Abdurrah boog zijn hoofd en zweeg. Het deed er niet toe, niet meer.

Tegen de blakerende zon spanden ze een lap van het grootzeil over de rotsen die de o van sos vormden en maakten er hun basiskamp van. Het zeil van de fokkenmast diende als bed. Handig vouwde zijn moeder het dubbel, zodat een deel als matras fungeerde en ze de overblijvende flap als een deken over zich heen konden slaan.

‘Je weet maar nooit hoe koud het ’s nachts kan worden,’ zei zijn moeder terwijl ze druk om hem heen aan het redderen was.

Abdurrah knikte stuurs. Verwachtte ze nou heus dat hij samen met haar in één bed ging slapen? Hij gluurde naar de bocht in de eerste s, schatte de grootte in. Misschien kon hij daar zijn eigen onderkomen bouwen.

Zijn moeder onderschepte zijn blik, haar handen vielen stil. ‘Abbie,’ zei ze.

Hij haatte het als ze hem zo noemde, hij was geen kind meer.

‘Abbie, je bent mijn kind, je kunt slapen op elk plekje waar je wilt op dit godvergeten eiland, maar bij je moeder in de buurt zijn lijkt me in onze omstandigheden wel zo prettig. Voor jou en voor mij.’ Ze vertrok haar mond in een dappere glimlach.

Van zijn stuk gebracht, ging hij liggen en liet hij zich toedekken tot aan zijn kin. Zijn moeder installeerde zich naast hem terwijl ze ervoor zorgde een tussenruimte van een centimeter of twintig tussen hen open te laten. Ze starden naar de donker wordende hemel en raakten onder de indruk van de overweldigende hoeveelheid sterren die boven hen stond te schitteren. Voor hij in slaap viel, tuitte hij zijn lippen en kuste in gedachten het kuiltje in Daisy’s kin.

De volgende ochtend werd Abdurrah met een blij gevoel wakker en ontdekte hij dat hij in zijn slaap tegen zijn moeder aan was gerold. Haar arm lag beschermend om hem heen, zijn hoofd in haar oksel. Glimlachend bleef hij zo stil mogelijk liggen tot ze wakker werd, terwijl hij aan Daisy dacht en zich afvroeg wat zij nu aan het doen was.

Om beurten hielden ze de wacht bij de vloedlijn in de hoop op een passerend schip. Ze bestudeerden de kaart van de eilandenarchipel en gisten op welk eilandje ze waren gestrand, beseften dat dat onbegonnen werk was, liepen het eiland rond, speurden de horizon af in de hoop op een donkere streep die de aanwezigheid van een buureiland zou verraden, een groter eiland, een leefbaar eiland, een bewoond eiland. Maar ze zagen alleen oneindig veel lichtblauw, dat halverwege overging in het donkere blauw van de oceaan. Ze inspecteerden de reddingsboot en probeerden in te schatten hoe ver ze in het gammele ding zouden kunnen komen. Hoe groot was de kans dat ze om zouden komen tijdens een overtocht, waarbij ze niet wisten welke vaarrichting de beste was en hoe ver weg het

eerste bewoonde eiland lag? Ze telden de geredde voorraden en berekenden hoelang ze ermee toe zouden kunnen. Ze keken elkaar twijfelend aan. Ze moesten binnen een kleine drie maanden gered worden, binnen twaalf weken. Vierentachtig dagen konden ze het uithouden. Dat was best lang, en ze ontspanden. Vol goede moed kraste Abdurrah met een schelp een twaalfwekenkalender op een rots. Het waren heel wat hokjes. Ze hadden een zee van tijd waarin ze elk moment gered konden worden. Boeken om te lezen zouden nu fijn zijn. Maar och, ze hadden eten. Voor de zekerheid stelden ze zichzelf op een rantsoen van twee kleine maaltijden per dag.

Voor het onwaarschijnlijke geval dat hun redding langer op zich zou laten wachten en om iets te doen te hebben, besloten ze een deel van de zaden en bonen op te kweken. Als eerste experiment plantten ze een rijtje bonen in het mulle zand in de rotsige schaduw van de linkerletter s. Voor het slapengaan besprenkelden ze de bonenrij met druppels zoet water. Kostbaar water dat ze uit het zoute water wonnen. Abdurrah had een kuil gegraven en daarin had hij een emmer met zeewater gezet, met daarin hun hoge soeppan. Hij dekte de kuil af met een stuk plastic, legde er een steentje op zodat het plastic in het midden doorboog. Door de warmte van de zon verdampte het zeewater, bewasemde de onderkant van het plastic en het zoutloze water druppelde in de pan. Het was een tijdrovend proces. Maar zonder zoet water zouden ze niet eens het tweede kalenderhokje halen.

Vanwege de hitte van de zon gaven ze hun kwekerij alleen 's avonds water. Zo kreeg het geen kans te verdampen voor het in de grond trok, zo kon hun kostbare zoete water optimaal zijn levenwekkende werk verrichten.

Elke ochtend wandelden Abdurrah en zijn moeder hun eiland rond en speurden ze de horizon af op tekenen van leven, van scheepvaartverkeer. Waar ze ook keken, het blauw bleef meedogenloos leeg en ongerept. Nooit verstoorde een stipje, streepje of vlekje de egaal blauwe vlakke. Er diende zich niets aan wat uit kon groeien tot een vissersbootje, een cruiseboot of een containerschip. Na de ochtendmuesli inspecteerden ze de bonen. Waren er al breuklijntjes te bespeuren in het zand? Probeerden de kiemen met hun kopjes de zandkorrels opzij te duwen? Spreidden ze hun groene parasolletjes al uit naar de zon op wankele steeltjes?

Drie hokjes vol strepen later had nog geen enkele boon de aarde omgewoeld, was nog geen schim van groen te zien. Bezorgd groeven ze een boon op. Ondanks het dagelijkse water, ondanks de warmte van de zon was de boon donkerbruin. Ze was hard, droog en knobbelig, precies als toen ze de boon plantten. Een voor een groeven ze de bonen op. Allemaal waren het harde, gesloten peulvruchten die niet van plan waren te gaan groeien of bloeien. Was het de verkeerde tijd van het jaar? Zijn bonen geprogrammeerd om alleen in het voorjaar te ontkiemen en was het in de Indische archipel winter? Het was warm genoeg. Maar ze waren geen boeren. Ze hadden er geen verstand van.

Ze weekten de bonen in zeewater en kookten ze op een vuurtje van wrakhout. De bonenpap smaakte prima, romig zelfs. De voldoening van hun zo goed gevulde magen bracht hen tot rust en loom lagen ze in het warme zand naar de blauwe lucht te staren. Abdurrah glimlachte wat voor zich uit en vroeg zich af of Daisy al haar proefwerken goed gemaakt had, of ze haar koffer al had gepakt en of ze hem miste. Zijn maag voelde ineens onaangenaam vol, het

leek wel of de bonen nog verder uitzetten in zijn buik. Hij kreunde ervan. Zijn moeder wreef over haar pijnlijke buik en zuchtte.

‘We zijn het niet meer gewend,’ zei ze. ‘Zo veel eten.’

Met spijt bedachten ze dat ze de bonen verspreid over meerdere dagen op hadden moeten eten. Maar ze gingen het heus wel redden. Ze hadden nog vier hokjes te gaan, vier hele weken met achtentwintig hele dagen waarop ze elke dag gered konden worden. En lag er niet een zee vol vissen aan hun voeten? Ze waren dan wel waardeloze boeren, maar vissen zouden ze toch wel kunnen? Hele volksstammen leefden van de visserij.

Vissen viel tegen. Het had hen nooit geïnteresseerd. Op zaterdagochtenden ging zijn vader vaak voor zijn plezier vissen, terwijl Ibu met vriendinnen koffiedronk op het strand en Abdurrah uitsliep. Wat waren de geheimen van de visvangst? Ze konden het Ayah niet meer vragen. Hoeveel loodjes moet je aan de lijn bevestigen? Hoe hoog moet de dobber zitten? Vis je bij hoog- of bij laagwater? Ze hadden geen idee. Ze hadden vis nodig als aas, maar hadden nog niets gevangen. Ibu stortte zich op de minuscule krabbetjes die bij laagwater zijwaarts rennend onder de rotsblokken vluchtten. Griezelend van afschuw keek Abdurrah toe hoe ze een vishaakje dwars door een krabbenlijfje duwde.

Een hengel uitgooien tegen de zeewind in bleek lastig. En hoe ver moest je de lijn uitwerpen, en op welk moment? Als de golven aan kwamen rollen of als de golven zich terugtrokken? Hoe haalde je de lijn binnen als je beethad? Dat vergde een subtiele techniek waar elke visser over opschepte. Die laatste vraag bleek voorbarig: ze hadden nooit beet.

Ibu brak het rugschild van een krabbetje en slurpte het vlees – of

wat dat spul ook was – eruit op. Ze knikte naar Abdurrah dat hij haar voorbeeld moest volgen. Rillend van walging slurpte hij de inhoud van een krabje naar binnen. Het smaakte zoet. Wie had dat gedacht? Tussen twee krabbetjes door glimlachten Abdurrah en zijn moeder naar elkaar. Ze gingen het heus wel redden. De krabbetjes vergrootten hun kans op overleven, ook al moesten ze tientallen diertjes vangen voor een mondvul.

Voor Abdurrah in slaap viel naast zijn moeder, dacht hij weer aan Daisy en vroeg hij zich af of ze nu ergens hoog in een idyllisch bergdorp woonde. Of ze nog optrok met Sylvia, Tim en Erik en of ze nog weleens champagne dronken. Of zouden ze dood zijn? Verdronken?

Op een ochtend schudde Ibu Abdurrah gillend van opwindning wakker. Er was een stip aan de horizon verschenen, een schip, een groot schip, vast een cruiseschip. Abdurrah vloog overeind, rende met haar mee naar de vloedlijn, holde weer terug en trok het restant van het grootzeil tussen de rotsen uit. Schreeuwend en springend wapperden ze als gekken met het zeil naar het schip in de verte.

‘Stop! Stop!’

‘Keer om!’

‘Hierheen! Hier!’

Het schip week geen millimeter van zijn koers. Was de afstand te groot? Zaten alle passagiers aan de maaltijd? Aan goktafels? In het theater? Was er helemaal niemand die voor zich uit tuurde over de zee en hen zag? Of maalde de kapitein niet om schipbreukelingen? Zou het contractueel verboden zijn mensen te redden? Verslagen zakte Abdurrah in elkaar en zijn moeder zeeg naast hem neer. Hij kon haar wanhoop bijna voelen. Hij legde zijn arm om haar schouders en zij gaf hem geruststellend klopjes op zijn hand.

Ze hervatten hun dagritme van rotsblokken omdraaien op zoek naar krabbetjes, water condenserend en op de uitkijk staan voor schepen en vliegtuigen. Ze waren begonnen met om beurten naar het scheepswrak te duiken. Met de opgedoken brokstukken bouwden ze een vlot dat zeevaardiger moest worden dan hun gammele opblaasbootje. Ze wilden vertrekken zolang ze nog genoeg te eten hadden. Onderweg hadden ze meer kans om schepen tegen te komen dan door te blijven afwachten op hun eilandje. Het was een heel gepuzzel om de opgedoken brokstukken hout en polyesterplaten aan elkaar te knopen tot een zeevaardig vlot.

Na een ochtend duiken naar het wrak kromp Abdurrah in elkaar van de honger. Ze hadden hun dagelijkse portie mueslisloep nog verder verkleind. De krabbetjesjacht, het duiken, sjouwen en bouwen was zwaar werk. Zijn maag voelde als een donker hol dat hem beet, dat zich een weg naar buiten vrat om zijn verlangen naar borden vol eten uit te schreeuwen. Hij viel op zijn knieën, duwde zijn vingers in het warme zand en kreunde van wanhoop.

Bevend veegde hij de tranen van zijn wangen, likte ze van zijn vingers. Hij mocht de moed niet verliezen, hij moest sterk blijven. Beschaamd keek hij om naar zijn moeder. Ze was zo dapper, zo vastberaden. Was ze altijd al zo klein, zo mager? Haar wangen waren ingevallen. Hij betastte zijn kaken, was hijzelf ook zo vermagerd?

Toen op hun rotskalender nog twee hokjes over waren, tooide de opkomende zon zich met een grauwsluiertint. Een oranje lichtschijnsel verlichtte hun verbaasde gezichten. Was wat ze zagen een normaal natuurverschijnsel in deze streken, een soort noorderlicht, of beter, een tropenlicht? Of was er ergens een vulkaan uitgebarsten?

Terwijl de zon naar zijn hoogste punt steeg en het donkere gordijn

zich uitbreidde, klotsten de golven ongedurig op de kust. Luidkeels spuugde de zee schuimkoppen op het strand, die aangroeiden tot bevende bergen geklopt eiwit, als doorzichtige duintoppen. Abdurrah en zijn moeder knielden neer in het zand, sloegen hun armen om elkaar heen. Vervuld van doodsangst staarden ze uit over de onrustig rommelende zee. Hun vertrouwde lichtblauwe hemel verschoot van kleur en ook het donkerblauwe zeewater kleurde drie tinten donkerder. Wat gebeurde er met de wereld? Was er dan nog iets ergers gaande dan stijgend water?

Het donker groeide onstuimig, werd zwart als roet, vettig. Aan het einde van de dag reikte het zwart tot in de uithoeken van de horizon en besmeurde het hele hemelgewelf. Dag en nacht waren amper nog van elkaar te onderscheiden. Ze trokken zich terug in hun sos-behuizing. Ze hadden geen idee wanneer er een etmaal verstreken was, wanneer het tijd was om een streep op hun kalender te zetten. Moesten ze dat op het lichtste moment doen? Of als ze twee keer gegeten hadden? En hoeveel tijd zat er tussen hun maaltijden? Aten ze te vroeg of aten ze juist later dan gebruikelijk? Ze hadden geen idee, en wat deed het er nog toe? Het einde der tijden was nabij.

Abdurrah dacht dat de mensheid een zo grote smeerbeel van de aarde had gemaakt dat die nu alles door elkaar klutste om zichzelf te zuiveren en dat alleen de onderwaterbewoners het zouden overleven. Ibu dacht dat het niet zo'n vaart zou lopen, dat er misschien ergens een olieveld uitbrandde, dat ze alleen de pech hadden dat de wind hun kant op stond.

Krabbetjes jagen lukte niet in het donker, de tijd tussen twee maaltijden rekten ze net zo lang op tot ze zich kreunend van de honger halve porties koude mueslisloep gunden. Na het zetten van

de derde gegokte dagstreep sinds het intreden van de duisternis verbeeldde ze zich dat de donkerte uitdunde. Zonlicht schemerde door het vettige wolkendek en inderdaad, de dikte van het donkere dek nam af en de zon kreeg de kans in kracht toe te nemen. Het lichte blauw brak door de grauwsliuier heen en de crisis leek bezworen. De aarde had het gered.

Opgelucht dat zij ook dit weer overleefd hadden, pletten ze, met hoog boven zich de laatste zwarte flarden van de duisternis, een extra handjevol granen tot muesli en richtten een feestmaal aan. Ze stelden zich voor dat het een smaakvolle zomerse maaltijdsoep was. Bij elke hap smakten ze luidruchtig terwijl ze hun tranen bedwongen omdat ze over een paar dagen door hun voorraden heen zouden raken. Dan zouden ze aangewezen zijn op een dieet van alleen maar krabbetjes.

Ze likten hun kom leeg en wreven zich over hun buik alsof ze tot barstens toe vol zaten. Ze weigerden zich over te geven aan wanhoop. Maar wie hielden ze eigenlijk voor de gek? Ze konden geen reddingsexpeditie verwachten, niemand miste hen. Niemand wist dat ze hier waren. Ze wisten zelf niet eens precies waar ze waren. Wie kon hen redden? De wereld moest zichzelf zien te redden. Alleen een gelukkig toeval kon hen verlossen uit hun uitzichtloze situatie en dat geluk moest dan verdomd snel komen.

Futloos, met hangende schouders, slofte Abdurrah naar het water om planken uit het scheepswrak op te duiken voor het kampvuur. Bij de vloedlijn dobberde een boom tegen hun bootje. Blij met de extra brandstofbron plonsde hij er met hoge stappen naar toe. Tussen de kale takken hing iets rozigs. Nieuwsgierig versnelde Abdurrah zijn pas, maar hij hield in toen hij beseftte dat hij een arm zag. Het lichaam van een mens zat verstrengeld tussen de takken van de gestrande

boom. Bedroefd om het verloren leven en teleurgesteld om de gemiste kans op menselijk contact boog hij zich over het lichaam. Het was een vrouw, een jonge vrouw. Ze droeg een lila bikinibroekje en een lila t-shirt met de afbeelding van een eiland met een palmboom. *Hawaii*, stond er in zwarte letters onder.

Verdrietig legde hij zijn hand tegen haar koude, bleekblauwe gezicht.

Haar onderlip trilde.

Verbijsterd liet Abdurrah zich achterovervallen in de golven terwijl de vrouw haar ogen opende.

Met zijn arm om haar middel geslagen lukte het de vrouw om het strand op te lopen. Daar viel ze languit neer op het zand. Abdurrah knielde naast haar neer en veegde haar natte haren uit haar gezicht. Hij wees naar zichzelf. 'Ab-dur-rah,' zei hij. De vrouw glimlachte en er vormde zich een kuiltje in haar kin. Een pijnscheut van heimwee schoot door Abdurrah heen.

'Gadis,' zei ze. Ze wees naar zichzelf en weer glimlachte ze haar kuiltjesglimlach.

Hij drukte een zoen op Gadis' hand, op de hand van deze vrouw met haar lieve gezicht en haar lege maag.

Verlegen glimlachend trok ze haar hand terug, keek onderzoekend om zich heen, staarde niet-begrijpend naar Ibu, die naast Abdurrah bij de drenkelinge neerknielde.

De vrouw wees om zich heen en vroeg iets. Ze vroeg natuurlijk waar ze was, maar in welke taal? Het klonk Ibu en Abdurrah onbekend in de oren. Ibu speurde de kustlijn af. Behalve de dobberende kale boom was er niets nieuws in hun blikveld verschenen, geen boten.

‘Abdurrahman,’ zei Ibu. ‘Ren naar de andere kant van het eiland, misschien vaart daar het schip waar zij van af is gevallen.’

Abdurrah haalde zijn schouders op. Zou het echt? Het leek hem onwaarschijnlijk.

Ibu nam Gadis in haar armen, wiegde haar als een hulpeloze baby. ‘Toe,’ zei Ibu dringend. ‘Ga kijken voor ze weer weg zijn. Snel!’

Hij liep zo hard dat zijn voeten wegzakten in het losse zand, waardoor hij juist langzamer vooruitkwam. Hij dwong zichzelf tot een olifantenpas, kleine stapjes, maar dan zo veel mogelijk zo snel mogelijk achter elkaar. Hij keek wild om zich heen. Zouden ze eindelijk gered gaan worden? Stel je voor dat ze het mis hadden, dat het gewoon goed ging met de wereld. Stel je voor dat er niets aan de hand was en dat er nog gewoon plezierjachten over de oceanen voeren. Dat het stijgen mee was gevallen. Dat hun hele zeereis nergens voor nodig was geweest. Dat ze het mis hadden, dat zijn vader voor niets was gestorven. Zou hij Daisy weer terugzien? Stel je voor, prevelde hij, stel je voor. Hij moest opschieten, hij moest niet te laat komen. Stel je voor dat het schip waar Gadis van af was gevallen zijn zoektocht naar haar had opgegeven, dat de stuurman nog maar net de steven gewend had, dat niemand van de bemanning hen zag, dat niemand van de passagiers achteromkeek. Dat ze hem niet zouden horen als hij naar hen schreeuwde, dat ze hem niet zouden zien zwaaien.

Waar hij ook keek, hij zag geen boeg, geen mast, geen zeil, geen voorsteven, geen vlag, geen kajuit, geen schip. De zee was leeg. Het strand was leeg. Zoals altijd.

Met zijn laatste restje energie strompelde hij terug naar zijn moeder en de jonge vrouw. Gadis lag met haar hoofd tegen Ibu’s schouder en keek nog steeds verbaasd om zich heen.

Abdurrah spreidde zijn armen. ‘We zijn ergens in de Indische archipel, op een onbewoond eiland.’ Hij stampte op de grond, wees naar het zand. ‘Indonesië,’ zei hij.

‘Wat is er met je gebeurd?’ vroeg Ibu haar. ‘Hoe ben je hier verzeild geraakt? Hoe is de situatie aan de andere kant van de wereld?’

Gadis haalde haar schouders op, trok een verontschuldigend gezicht, waarbij het kuiltje in haar kin zich verdiepte.

Ze stelden hun vragen in het Engels, in het Frans, in het Duits. ‘Hoe is het met de mens? Met de mensheid?’ Ze probeerden het met de enkele Spaanse woorden die ze zich herinnerden van Spaanstalige televisieseries. Zonder resultaat.

Abdurrah wees naar zijn mond. ‘Mond,’ zei hij.

Ze knikte. ‘Mond,’ zei ze hem na. Ze sprak het woord uit met de natte t van een geboren Rotterdamse. Het klonk zo onwerkelijk dat Abdurrah en Ibu in de lach schoten.

‘Hebbie ook zo’n zin in een broodje uierboord?’ vroeg Abdurrah in wat plat Rotterdams voor moest stellen.

Gadis keek hem met open mond aan en het kuiltje in haar kin verdween. ‘Uibor,’ zei ze.

Daar was weinig Rotterdams aan.

Ibu en Abdurrah zuchtten.

Hoe was het mogelijk dat ze zelfs maar een seconde lang dachten dat hun drenkelinge Rotterdams sprak? Waren ze gek aan het worden?

‘Wasjesdarovnië,’ zei Abdurrahman. ‘Dat is Russisch voor proost,’ legde hij Ibu uit. ‘Skol,’ zei hij in het Deens, ‘Tchaim,’ in het Hebreeuws. Toen was zijn universele kroegwoordenschat uitgeput.

Ibu wreef over haar buik. ‘Heb je honger?’ vroeg ze.

Abdurrah kreunde van ellende. Waarom vroeg ze dat nou?

De jonge vrouw knikte heftig van ja.

Ibu maakte een klein beetje zoute mueslisoep voor haar.

Gadis schrokte de kom leeg en hield hem verheugd op naar Ibu voor meer.

‘Nee,’ zei Ibu. Ze streelde de jonge vrouw over haar haren.

Abdurrah liet haar hun geslonken voorraden zien. ‘Meer is er niet,’ zei hij en hij onderdrukte de wanhoop die hem dreigde te overweldigen.

Met een zorgelijk gezicht kwam Gadis overeind. Ze keek om zich heen, liep een duintop op, trok wat van het dorre gras uit dat nog het meest op helmgras leek en hield dat naar hen op.

Wat wilde ze nou? Wilde ze dat ze gras aten? Ze waren geen koeien. Gadis hield een grasspriet bij de wortel vast en trok de bovenkant er behoedzaam uit. De onderkant van het vrijgekomen deel was groenig. Ze stopte het in haar mond, kauwde erop, slikte en spuugde de vezels uit. Grasmelk zonder tussenkomst van een koe? Wat een slimme meid. Ze was een voedselvinddeskundige! Verheugd keek hij om naar een sombere Ibu. Die geloofde er niet in.

Met een spijtig gezicht schudde hij zijn hoofd. Hij wist niet waardoor het kwam, maar hij voelde zich uitgelaten. Een hete blos brandde op zijn wangen, zijn handen trilden van opwinding, hij knipperde met zijn ogen. Hij vond de aanblik van de jonge vrouw moeilijk te verdragen en toch wilde hij dansen van vreugde om haar bestaan, dat ze hier was, bij hen. Dat ze iets wist te verzinnen tegen hun honger. Tegelijkertijd haatte hij het dat ze hier was, bij hen, op hun hopeloze eiland. Ze zou mee-eten van hun schaarste. Het idee van een nog groter hongergevoel maakte hem wanhopig.

Misschien gingen ze de hongerdood sterven als de pech aanhield. Hoe konden ze het beetje dat ze overhadden met haar delen? Het was onmogelijk, het kon gewoonweg niet. Hij beet op zijn lippen om niet in huilen uit te barsten. Hij walgde van zijn eigen gedachten, legde zijn handen op zijn hoofd en klapte dubbel.

Ibu greep zijn hand, suste hem. ‘Het is goed,’ zei ze.

‘Nee, Ibuku, het is niet goed. Zij moet eten, wij moeten eten.’ Hij zag hen voorlopig niet gered worden. Ze moet weg, wilde hij in zijn moeders oor sissen. Maar zijn stem stakte.

Ibu knikte dat ze hem begreep. Ze legde haar ene hand op Gadis’ hoofd, de andere legde ze op zijn hoofd. Ze zoende hem op zijn wangen, glimlachte naar Gadis en liep weg in de richting van de zee, de zee in.

Abdurrah sprong overeind. Wat deed ze nou? Waar was ze mee bezig?

Ze liep door de branding heen.

Hij zette zijn handen aan zijn mond. ‘Ibu!’ schreeuwde hij. ‘Wat doe je?’

Een golf sloeg over haar heen, een paar tellen verdween ze uit het zicht. Ze dook weer op, met gespreide armen liep ze door, dieper de zee in. Haar kruin verdween onder water.

Abdurrah rende naar het water, wachtte tot hij haar hoofd proestend boven zag komen. Klotsend sloegen de golven over elkaar heen, botsten tegen elkaar op, spatten uiteen, zonder dat zijn moeder opdook.

Hij krijste van ontzetting. Hij zette een sprint in, dook in de golven, zocht, vond niets, kwam hijgend boven water. Paniekerig zocht hij het wateroppervlak af. ‘Ibuku,’ brulde hij.

Snakkend naar adem dook ze op naast zijn elleboog. Hij sloeg zijn arm om haar heen, sleurde haar naar het strand. Huilend lagen ze naast elkaar uit te hijgen.

Zijn moeder herstelde zich als eerste. Ze boog zich over hem heen. 'Hou je van me?' vroeg ze.

Hij knikte.

'Kom me dan niet achterna.'

Hij schudde zijn hoofd.

'Wil je van haar gaan houden?'

Hij bloosde, kreeg het warm en koud tegelijk. Hoezo, van Gadis gaan houden? Zijn moeder ijlde. Ze waren bezig met overleven. Door haar woorden sloeg zijn verbeelding op hol, durfde hij zijn fantasie de vrije loop te laten. Stel je voor, hij en Gadis samen, zij samen een stel, een koppel, een paartje dat ...

'Ibuku,' jammerde hij. Hij durfde haar niet aan te kijken, bang dat ze het verlangen in zijn ogen zou lezen, de waarheid. Hij klauwde in het zand, smeedt vuistenvol zand om zich heen, keek zijn moeder aan. Tranen spatten uit zijn ogen. Hij snikte met gierende uithalen, liet zijn hoofd achterovervallen, huilde naar de hemel. 'Ibuku ...'

'Het is goed zo,' zei zijn moeder. Ze legde haar handen om zijn gezicht en maakte sussende geluiden zoals ze bij Gadis gedaan had.

Abdurrah bedaarde, zocht antwoorden in zijn moeders ogen, zocht naar het antwoord dat hij wilde, maar niet mocht geven. Hij sloot zijn ogen, sperde ze weer open en zij las het antwoord dat hij dacht. Jammerend liet hij zich voorover in het zand vallen, legde zijn handen over zijn ogen.

'Kom me niet achterna,' zei Ibu weer. 'Als je van me houdt, hou je me niet tegen. Wees sterk.'

Ze liep weg van hem, weg van de zee. Ze liep landinwaarts. Leunend op zijn onderarmen keek hij haar na, zag hij hoe haar kleine gestalte met elke vastberaden stap kleiner werd. Met elke stap verwijderde ze zich verder van hem, van haar, Gadis, de jonge vrouw van wie zijn moeder zich verbeeldde dat zij zijn vrouw zou worden.

Gadis kwam naast hem zitten. Niet-begrijpend keek ze samen met hem zijn moeder na. Ze zwaaide naar de verdwijnende gestalte, die geen enkele keer omkeek.

Die avond kropen ze samen onder het zeil van de fokkenmast in de letter o. Abdurrah hield zorgvuldig twintig centimeter tussenruimte vrij. Al had ze tien kuiltjes in haar kin, hij hield afstand.

Hij was als eerste wakker en ving een handvol krabbetjes voor zijn moeders gedroomde lief. Zonder zelf iets te eten knielde hij bij het voetspoor van zijn moeder, met zijn ogen volgde hij haar voetafdrukken tot over het duin, zette zijn voeten naast haar voetstappen tot halverwege de duintop, zakte neer in het zand, klauwde erin terwijl hij aan zijn moeders laatste woorden dacht.

Die avond gaf hij zijn moeders rantsoen aan Gadis, aan zijn Gadisku, zijn vriendin, zijn hij-wist-niet-wat, en at zelf niet. Voor hun ontbijt ving hij krabbetjes. Gadis hielp mee. Razendsnel kantelde ze rotsblokken om en voor de diertjes zich wisten te verschansen in onbereikbare holen en spleten, ving ze er meer dan Ibu en Abdurrah in dagen gelukt was. Voor even stilde het Abdurrahs honger, het vervulde hem met optimisme. Het einde van de wereld leek een onwerkelijke koortsdroom, hun naderende einde was alleen een potsierlijke nachtmerrie. Ze zouden het heus wel redden. Het verlangen welde in hem op om zijn moeder achterna te gaan, haar terug te halen, haar te redden. Ze gingen het overleven met Gadis'

vangtalent, met haar voedselvindvermogen zouden ze het met z'n drieën lang genoeg uithouden tot er een schip aan de horizon verscheen, of een helikopter of ... Hij liep de duintop op waarachter zijn moeder uit het zicht was verdwenen. Mocht hij wel tegen haar wil ingaan? Tegen haar wens voor hem? Hij zeeg neer op haar zanderige voetafdrukken.

Zo trof Gadis hem aan bij het licht van de ondergaande zon. Bezorgd sloot ze hem in haar armen, ze zoende zijn natte wangen en wees vragend langs het spoor in de verte. Ze trok hem overeind, ze wilde het spoor volgen. Hij kon het niet opbrengen om te reageren. Wat voor zin had het? Ze verstond hem toch niet. Gadis zette een paar stappen langs zijn moeders voetspoor. Een wanhopige onmacht overviel hem, krachteloos zeeg hij ineem. Gadis viel met vragende ogen naast hem neer, legde zich tegen hem aan, hield hem vast tot hij uitgeput van het huilen in slaap viel.

De volgende ochtend volgde Abdurrah hand in hand met Gadis het moederspoor tot over de duintop. Het boog af naar links, liep aan de voet van het duin langs de duinkam, verdween in de richting van de zee, die het eiland aan de andere kant omspoelde. De moed ontzong hem. Hij stokte, liet Gadis' hand los en keerde terug op zijn schreden. Weer hilde hij zijn ogen schraal in Gadis' geduldige armen.

Eke volgende ochtend liep hij een stukje verder door over zijn moeders spoor. Een paar honderd meter, meer niet, dan ontzong hem de moed en durfde hij niet verder te gaan, durfde hij niet tegen de instructies van zijn moeder in te gaan.

Op de dag dat hij hun laatste kom met mueslisoep klaargemaakt had, voerden Gadis en hij elkaar zuinige hapjes soep. Vastberaden

stapte hij in het uitgesleten spoor dat zijn eigen voeten gevormd hadden naast dat van zijn moeder. Met dreunende stappen volgde hij het spoor tot hij het einde bereikte, tot hij háár einde bereikte, dat van Ibu, van Ibuku, zijn moeder, zijn mama.

Ze had een heuveltje van zand gemaakt als steuntje in haar rug. Haar ogen lagen diep weggezongen in haar oogkassen, haar handen en haar blote voeten waren dun en droog, niet meer dan slap vel over haar botten.

Ze was dood.

Gelukkig.